

Innst. 356 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 87 L (2016–2017)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner (gjeldsinformasjonsloven)

Til Stortinget

Sammendrag

Barne- og likestillingsdepartementet legger fram proposisjon med forslag til lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner (gjeldsinformasjonsloven). Formålet med lovforslaget er å legge til rette for at banker og andre kredittyttere kan skaffe seg bedre oversikt over omfanget av forbrukskreditter hos kunder som søker om lån og kreditt. Dette vil gi grunnlag for bedre og mer fullstendige kredittvurderinger, noe som vil bidra til å begrense gjeldsproblemene i private hushold.

Lovforslaget går ut på at private aktører gis adgang til å etablere egne foretak (gjeldsinformasjonsforetak) som kan formidle gjeldsopplysninger mellom banker og andre kredittyttere til bruk ved kredittvurdering. Slike foretak må både ha tillatelse fra det offentlige og stå under offentlig tilsyn. Det åpnes i første omgang for formidling av opplysninger om forbrukskreditter, jf. at lovforslaget definerer «gjeldsopplysning» som «opplysning om en enkeltpersons gjeld eller ubenyttet kredittramme, som ikke er sikret ved registrert panterett i formuesgode som tilhører vedkommende». Bakgrunnen for at ordningen er begrenset til forbrukskreditter, er både at denne kredittypen er en dominerende årsak til gjeldsproblemene i private hushold i dag, samt at det ikke finnes noe annet register over slike kreditter. Dersom erfaringene med den foreslåtte ordningen er gode, vil andre kredittyper, som for eksempel boliglån, kunne

inntas senere. Etter departementets vurdering vil dette først kunne være aktuelt etter at ordningen med usikret kreditt er prøvd ut en tid og det viser seg å være behov for også å omfatte pantesikret gjeld. Departementet foreslår derfor at det fastsettes en egen forskriftshjemmel som åpner for at det senere kan inntas pantesikret gjeld. Det foreslås videre at finansforetakene skal ha plikt til å gjøre gjeldsopplysninger tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak med konsesjon. For at dette kravet ikke skal komme i konflikt med lovbestemt taushetsplikt, inneholder lovutkastet forslag til endringer i finansforetakslovens bestemmelser om adgang til utlevering av kundeopplysninger. Det vil i tillegg bli utarbeidet forskrift til personvernlovgivningen som åpner for at gjeldsopplysninger kan brukes i kredittopplysningsvirksomhet, noe gjeldende regelverk ikke åpner for.

Forslaget som ble sendt på høring, la opp til etablering av foretak som skulle innhente og lagre gjeldsopplysninger i egne databaser for videre distribusjon til kredittyttere. Departementet har imidlertid mottatt høringsinnspill hvor det pekes på at det også bør gis adgang til å etablere andre løsninger enn tradisjonelle dataregistre. Det er derfor viktig at lovteksten i størst mulig grad gir konsesjonshaverne mulighet til å velge den teknologiske løsningen som til enhver tid fremstår som den mest hensiktsmessige. Det har i denne sammenheng blitt vist til at lovens formål også kan oppnås gjennom etablering av en portalbasert spørretjeneste uten at gjeldsopplysningene tas ut av finansforetakene. Sammenlignet med tradisjonelle registerløsninger vil en portalbasert spørretjeneste kunne gi en rekke fordeler, blant annet kostnadsmessig, ved at den kan bygges på allerede eksisterende infrastruktur. Siden det ikke vil være nødvendig å registrere gjeldsopplysningene på nytt utenfor finansforetakenes systemer, vil løsningen også ivareta personvern hensyn på en god måte. I ste-

det gjøres oppslag direkte mot finansforetakenes egne, og til enhver tid ajourholdte, databaser ved hver forespørsel om utlevering av gjeldsopplysninger.

Departementet er enig i at lovteksten bør ha fleksibilitet, og har foretatt de nødvendige tilpasninger i lovforslaget slik at også andre tekniske løsninger enn dataregistre kan velges. Dette medfører også forslag om enkelte endringer i begrepsbruken, slik at «gjeldsregisterloven» endres til «gjeldsinformasjonsloven» og «gjeldsregister» eller «gjeldsregisterforetak» endres til «gjeldsinformasjonsforetak». Videre er det foretatt enkelte tilpasninger i den foreslåtte lovteksten for å åpne for at opplysningene i en portalbasert spørretjeneste skal kunne tilgjengeliggjøres uten at de lagres i en database.

Hovedgrunnlaget for kredittvurderingen er i mange tilfeller en såkalt kredittscore utarbeidet av et kredittopplysningsforetak eller av kredittyster selv. En kredittscore er en erfaringsbasert beregning (prediksjon) av sannsynligheten for fremtidig mislighold på grunnlag av opplysninger om lånekundens alder, inntekt, bosted mv. En kredittscore legger til rette for at kredittvurderingen kan skje ved en automatisert prosess, noe som blir stadig vanligere ved kjøpekreditter og enkelte andre kreditttyper. Det er derfor viktig at et system for bruk av gjeldsinformasjon ved kredittvurdering også har innvirkning på slike kredittvurderinger. Dette kan skje ved at kredittyster bruker gjeldsopplysninger ved fastleggelsen av sin kredittpolicy, samt at gjeldsopplysninger etter hvert kan benyttes til å utvikle mer presise kredittscorer. Lovforslaget åpner for begge disse løsningene.

Den nærmere bakgrunnen for lovforslaget er omtalt i kapittel 2 i proposisjonen. Her redegjøres for historikken omkring etablering av en ordning med gjeldsregistrering, høringen som ligger til grunn for forslaget, samt de to foregående høringssakene fra henholdsvis 2008 og 2012. Videre i kapittelet omtales forbrukskreditens betydning for gjeldsproblemer i private hushold og behovet for bruk av gjeldsopplysninger i forbindelse med kredittvurderinger.

I kapittel 3 i proposisjonen beskrives tilsvarende ordninger i de øvrige nordiske landene samt i enkelte EU-land. Den svenske ordningen, «Opplysningscentralen», er særlig omtalt, siden den har betydelige likhetstrekk med forslaget i proposisjonen her. Også dette foretaket drives av private etter tillatelse fra svenske myndigheter.

Kapittel 4 i proposisjonen omtaler forslaget til ny lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner. Etter forslaget skal kun foretak som gis tillatelse fra departementet, kunne drive med gjeldsinformasjonsvirksomhet. Innledningsvis beskrives konsesjonsordningen og de krav som etter forslaget stilles til gjeldsopplysningsforetak. Det er herunder gjort en vurdering av om ordningen reiser

problemer i forhold til etableringsretten og reglene om fri bevegelse av tjenester, som følger av EØS-avtalen. Gjeldsinformasjonsloven legger opp til at samtlige finansforetak som yter forbrukskreditt, skal ha plikt til å rapportere eller tilgjengeliggjøre informasjon om all slik gjeld til gjeldsinformasjonsforetak. Avslutningsvis i kapittel 4 drøftes blant annet det viktige spørsmålet om hvem som kan få tilgang til gjeldsopplysningene fra et gjeldsinformasjonsforetak. Et sentralt prinsipp er her at tilgangen bør begrenses i størst mulig grad for å motvirke risikoen for at opplysninger skal komme på avveie, bli koplet mot andre opplysninger eller bli misbrukt på noen måte. Etter forslaget skal kun nærmere definerte kredittyster, kredittopplysningsforetak samt visse offentlige etater i forbindelse med tilsyn overvåking og utarbeidelse av statistikk ha tilgang til opplysninger fra et gjeldsinformasjonsforetak.

I kapittel 5 i proposisjonen drøftes personvernmessige spørsmål som gjeldsinformasjonsvirksomhet reiser. Særlig vekt er her lagt på om tiltaket er forholdsmessig med hensyn til de personverninngrep det medfører sett i forhold til de samfunnsinteresser som skal vernes. Det er også gjort en vurdering av om det finnes andre, personvernmessige mindre inngripende tiltak som kan realisere samme formål. Det konkluderes med at tiltaket er forsvarlig sett fra et personvernspunkt. Det er særlig lagt vekt på at det er tale om opplysninger av moderat følsomhetsgrad, at registrering og utlevering av gjeldsopplysninger kan skje på en sikker måte, samt at risikoen for misbruk, kopling eller spredning til uvedkommende er liten. Departementet kan heller ikke se at tiltaket er i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8.

I kapitlene 6 til 8 i proposisjonen omtales de bestemmelser som foreslås om tilsyn, taushetsplikt og straff. Lovforslaget legger opp til at Finanstilsynet skal føre tilsyn med gjeldsinformasjonsforetak. I tillegg vil Datatilsynet som personvernmyndighet på vanlig måte føre tilsyn med at virksomheten følger personopplysningsloven mv.

I kapittel 9 i proposisjonen beskrives de vurderinger som er gjort med hensyn til mulige alternative tiltak. Blant alternativene som er vurdert, er strengere regler for markedsføring av forbrukskreditt, strengere krav til kredittvurdering samt tak på renter for visse typer kreditt. Det konkluderes med at dette er tiltak som på ulike måter også kan bidra til å motvirke gjeldsproblemer som følge av forbrukskreditter, men at ingen av dem kan erstatte tilgjengeliggjøring av gjeldsopplysninger til bruk ved kredittvurdering. Økonomiske og administrative konsekvenser er behandlet i kapittel 10.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Lasse Juliussen, Hege Haukeland Liadal og Sonja Mandt, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til Prop. 87 L (2016–2017) Lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner. Komiteen har avholdt skriftlig høring, hvor flere instanser har sendt inn sine synspunkt.

Komiteen mener i utgangspunktet at tilgang på kreditt er et gode for forbrukere. Komiteen slår fast at dette er produkter som etterspørres, og at de for personer med betalingsevne og -vilje inngår som en naturlig del av det samlede produkttilbudet fra finansforetakene.

Komiteen er samtidig bekymret for at usikrede forbrukslån utgjør en sterkt økende andel av husholdningenes samlede gjeld. Ved utgangen av november i 2016 utgjorde den samlede gjelden i norske husholdninger hele 3 053 mrd. kroner, en vekst på ca. 6 pst. Samtidig var veksten i forbrugsgjeld 13 pst. i tredje kvartal i samme periode. Spesielt bekymringsfullt er den økte forbrugsgjelden for dem som er under 30 år. Finanstilsynets rapport «Finansielt utsyn 2016» viser at selv om låntakere under 30 år har en lav andel av husholdningenes samlede forbrukslån (ca. 8 pst.), så har de samtidig høyest mislighold som prosent av utestående lån (ca. 13 pst.).

Komiteen mener at den sterke veksten i forbrukslån i kombinasjon med høye boliglån er en kilde til bekymring, og at en utvikling der stadig flere enkeltpersoner innvilges høyere gjeld enn hva de har økonomi til å håndtere, er alarmerende. Komiteen viser til at et lavt rentenivå gjør det økonomisk attraktivt for mange å ta opp lån for å finansiere eget forbruk, og mener videre at utsiktene til et vedvarende lavt rentenivå gjør at en må forvente at denne utviklingen vil fortsette.

Komiteen viser til at banker i dag har plikt til å fraråde låneopptak der de vurderer debitor til ikke å ha betalingsevne.

Komiteen viser til at regjeringen ønsker å legge til rette for at aktører gis adgang til å etablere egne foretak (gjeldsinformasjonsforetak) som kan formidle gjeldsopplysninger mellom banker og andre kredittyttere til bruk ved kredittvurdering. Komiteen merker seg at slike foretak både må ha tillatelse fra det offentlige og stå under offentlig tilsyn.

Komiteen merker seg innspill fra Finans Norge som ønsker en gjeldsinformasjonsportal i stedet for et gjeldsinformasjonsregister. Fordelen med en portal er at informasjon i system vil være mer riktig

og oppdatert. Komiteen merker seg også at flere av høringsinstansene mener det er riktig å vurdere et mindre antall konsesjoner for dette arbeidet.

Komiteen har merket seg at regjeringen har utredet et privat gjeldsregister, og at det åpnes for å se på den beste måten å organisere arbeidet på. Usikkerheten om hvorvidt rett organisering av registeret er valgt, gjør at komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere ordningen med nasjonal gjeldsinformasjon og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette senest to år etter at valgte system er opprettet.»

Statens innkrevingsentral

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at bankene i dag har plikt til å fraråde låneopptak der de vurderer debitor til ikke å ha betalingsevne, og mener opprettelsen av et nasjonalt gjeldsregister er nødvendig for å sikre at denne frarådsplikten er reell, slik at det er mulig å finne en korrekt gjeldsoversikt for dem som søker lån. Et offentlig gjeldsregister har vært utredet tidligere, og et forslag ble fremmet for Stortinget, men ble trukket av sittende regjering etter stortingsvalget i 2013 (Prop. 195 L (2013–2014) Endringer i tinglysingsloven).

Disse medlemmer mener at Statens innkrevingsentral (SI) i Mo i Rana, som er en enhet i Skatteetaten, er en naturlig aktør for å opprette et slikt register. SI har i dag ansvaret for å registrere og formidle opplysninger og utleggsforretninger fra alle namsmyndigheter i Norge gjennom Utleggsdatabasen. I tillegg til slike opplysninger vil registrering og videreformidling av informasjon om enkeltpersoners kreditt gi et godt grunnlag for en kredittvurdering.

Disse medlemmer mener videre at regjeringen som en del av arbeidet med opprettelsen av et gjeldsregister, også bør vurdere hvordan en kan begrense bruken av eksterne inkassatorer fra aktører som ikke utover forsvarlig kredittvurdering, eksempelvis om en ikke benytter seg av gjeldsregisteret i kredittvurderingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, deler ikke oppfatningen om at opplysninger om utlegg og eventuelt gjeldsinformasjon sammenstilt av Statens innkrevingsentral vil utgjøre et godt nok grunnlag for kredittvurdering. Flertallet viser til at det er nødvendig med langt flere opplysninger enn dette for at kredittvurderingen skal bli tilfredsstillende. Det er blant annet viktig at det utarbeides en kredittscore for lånsøkere, slik at sannsynligheten for fremtidig mislighold kan beregnes. Det er flertallets mening at finansbransjen selv har lang erfaring med utarbeidel-

se av en slik kredittscore, og at det er liten grunn til å gjøre dette til en offentlig oppgave.

Rentetak

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at det er innført rentetak på lån og kreditt i mange land i verden, herunder i 14 EU-land. Disse medlemmer mener videre at rentene som enkelte aktører i dag tar for usikret gjeld i Norge, er uforholdsmessig høye, og at dette spesielt rammer dem med dårligst betalingsevne. En utredning fra EU i 2010 viser at et rentetak vil redusere tilgang på kreditt, særlig blant lavinntektsgrupper. Disse medlemmer mener derfor at en snarlig må igangsette en utredning av et rentetak, og mener videre at et rentetak bør være knyttet til lån uten krav om sikkerhet (forbrukslån/kredittlån mv.) og ha som mål å avskjære leverandørene av de verste kredittproduktene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å innføre et rentetak og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

Disse medlemmer vil vise til at gjeldsveksten i Norge er svært høy. Særlig urovekkende er utviklingen i usikrede forbrukslån, som ofte innebærer høye kostnader og i noen tilfeller langvarige og ødeleggende betalingsproblemer for låntakerne. Sårbare grupper har en større tendens enn gjennomsnittsnordmannen til å ta opp forbrukslån. Slike lån er for eksempel tre ganger så vanlige blant enslige forsørgere som i befolkningen for øvrig. Disse medlemmer viser til at enkelte fagfolk har uttalt at et rentetak på slike lån vil kunne være svært effektivt for å hindre at lånene blir gitt til personer med dårlig betjeningsevne og derigjennom risiko for mislighold og gjeldsproblemer. Også Gjeldsofferalliansen støtter et slikt tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at et rentetak også tidligere er blitt foreslått for å redusere prisen på forbrukskreditt. Et rentetak er et inngripende virkemiddel som det er komplisert å gi en fornuftig utforming. Flertallet understreker at det derfor er høyst usikkert om et rentetak vil bidra til redusert rentenivå på lang sikt. Flertallet vil samtidig påpeke at det nå både vurderes og innføres en rekke andre tiltak rettet mot økonomisk uheldig bruk av forbrukslån, og at Finansdepartementet vil vurdere effekten av disse tiltakene før et rentetak eventuelt bør utredes nærmere.

Lovens formål

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til lovens formål og at den bør fremheve direkte nytte for forbrukere. Det foreslås å gi enkeltpersoner oversikt over egen gjeld i § 1, som skal lyde:

«§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv registrering og utlevering av gjeldsopplysninger for å bidra til bedre kredittvurderinger, gi enkeltpersoner oversikt over egen gjeld og forebygge gjeldsproblemer.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at gjeldsinformasjonsloven har som formål å legge til rette for bedre kredittvurderinger. Flertallet understreker at dette er selve grunnlaget for at loven har blitt til. Loven vil like fullt kunne ha enkelte andre funksjoner, blant annet å gi forbrukerne bedre oversikt over egen gjeld. Flertallet mener dette allerede er ivare tatt ved at enhver har rett til innsyn i egne opplysninger. Det fremstår imidlertid for flertallet som unødvendig å spesifisere dette i formålsbestemmelsen, spesielt med tanke på at en oppstilling av forbrukskreditt neppe gir en fullverdig oversikt over privatpersoners gjeld.

Forholdet til kommunale økonomiske rådgivere

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at forbrukere i dag må foreta spøringer i ulike registre for å skaffe oversikt over egen økonomi. Det samme må også økonomiske rådgivere i kommunene når de hjelper forbrukerne. De kommunale økonomiske rådgiverne kunne jobbe mer effektivt dersom gjeldsinformasjonsforetakene kunne utlevere gjeldsopplysninger direkte til dem.

I lovutkastet som foreligger, er det ikke helt tydelig om kommunale økonomiske rådgivere kan benytte seg av opplysninger fra gjeldsinformasjonsforetakene. Disse medlemmer foreslår at individuell økonomisk rådgivning inkluderes, slik at § 12b blir lydende:

«Gjeldsinformasjonsloven § 12 første ledd bokstav b skal lyde:

kommune, i forbindelse med behandling av søknad om startlån eller søknad om endring av vilkår for innvilget startlån samt individuell økonomisk rådgivning.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen ønsker å begrense tilgangen til gjeldsregisteret i størst mulig

grad av personvern hensyn, og støtter denne vurderingen. Av denne grunn er det bare kredittopplysningselskaper, kredittyttere og visse offentlige organisasjoner som er gitt tilgang. Flertallet er kjent med at andre grupper, herunder økonomiske rådgivere, kunne hatt nytte av tilgang til gjeldsopplysninger i sitt arbeid, men finner det ikke tilrådelig av personvern hensyn. Flertallet minner om at det finnes nærmere 500 offentlige økonomiske rådgivere i Norge. Direkte tilgang for økonomiske rådgivere ville også vært å bruke gjeldsopplysningene utenfor sitt formål, som er å legge til rette for bedre kredittvurderinger.

Fastsette evaluering av loven

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er viktig å få på plass et gjeldsregister. I den grad dette ikke blir et fullstendig register, ber disse medlemmer om at utvidelse til flere typer gjeld inkluderes i mandatet for evalueringen, samt eventuelt misbruk av ordningen.

Disse medlemmer viser til at lovens intensjon er å få på plass en ordning som bidrar til at informasjon om eksisterende forbruksgjeld kan komme på bordet når en forbruker søker om lån/kreditt. Løsningens relevans vil avhenge av i hvor stor grad ordningen er treffsikker og bidrar til bedre kredittvurdering av personer med svak og vanskelig økonomi. (ref. Utredning om gjeldsregistrering i Norge, avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet 1. april 2008.) Disse medlemmer viser til at det i høringsrunden har kommet opp et mer personvernvennlig alternativ til gjeldsregister, nemlig en portalbasert tjeneste.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen ikke har foretatt noe valg av hvilken løsning man skal gå for. Det foreslås istedenfor å overlate til bransjen å velge selv. Det kan her etableres løsninger som er unødvendig personverninnngripende.

Disse medlemmer mener loven ikke er innrettet mot den beste løsningen, da den åpner for at private aktører kan etablere gjeldsregistre – eventuelt flere registre – og disse kan drives kommersielt gjennom kjøp og salg av informasjon. Det er uheldig at loven tilrettelegger for at personlige opplysninger om gjeld skal være handelsvare. Det er en økende utfordring i vårt samfunn at personlig informasjon er blitt en handelsvare.

Disse medlemmer mener den beste løsningen, også ut fra personvern hensyn, er en portalbasert tjeneste som henter ut informasjon fra kredittselskapene «on demand». Forslaget om en portalbasert tjeneste er støttet av blant annet Finans Norge og

Brønnøysundregistrene. En portalbasert tjeneste er et bedre tiltak personvernmessig enn gjeldsregistre.

Disse medlemmer ønsker primært en offentlig portal, men en fellesløsning der bransjen går sammen om løsning, kan også være aktuelt. Dette forutsetter imidlertid at portalen ikke skal drives kommersielt, men til selvkost, og at den er tilgjengelig for hele bransjen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme et lovforslag som er innrettet mot en portalbasert tjeneste.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at forslaget om gjeldsinformasjon tillater at gjeldsopplysninger både kan formidles via tradisjonelle gjeldsregistre og såkalte spørreportaler. Også andre teknologiske løsninger kan brukes så lenge lovens krav er oppfylt. Flertallet viser til at gjeldsinformasjon er et nytt felt i Norge, og at bransjen derfor selv bør stå fritt til å velge den løsningen den finner hensiktsmessig. Flertallet mener det på dette grunnlag vil være galt å forby foretak basert på dataregistre på nåværende tidspunkt.

Forholdet til ny personvernforordning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Norge i dag er bundet av EU-direktiv 95/46 om personopplysningsvern. Direktivet gir beskyttelse ved behandling av personopplysninger. EU har imidlertid vedtatt en ny forordning som erstatter direktivet – den såkalte personvernforordningen. Denne er EØS-relevant og kan bli inkorporert i norsk rett.

Lovforslaget er så langt disse medlemmer kan se, ikke vurdert opp mot den nye forordningen, dette til tross for at flere høringsinstanser, inkludert Datatilsynet, har etterspurt en slik vurdering. Dette er uheldig, idet man risikerer at denne loven ikke er forenlig med den standard for personopplysningsvern som vi vil være bundet av. For eksempel inneholder forordningen krav til såkalt innebygd personvern og personvern som standardinnstilling (data protection by design and by default). Enkelt sagt bygger disse kravene på et utgangspunkt om at de systemer og tekniske innretninger som brukes ved behandling av personopplysninger, skal lages så personvernvennlige som mulig. Gjennom valg av løsninger og design av disse kan man oppnå best mulig personvern.

Etter disse medlemmers syn er gjeldsregistre et eksempel på en løsning som ikke respekterer innebygd personvernvern.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, er kjent med at EU har vedtatt en ny personvernordning som Norge vil være bundet av gjennom EØS-avtalen. Flertallet viser til at forordningen er omtalt flere steder i proposisjonen, og at det således ikke er riktig at dette ikke er vurdert. Flertallet minner om at endringene i norsk lov som forordningen vil medføre, tidligst vil kunne vedtas i 2018. Flertallet viser til at regjeringen har foreslått en egen forskriftshjemmel i gjeldsinformasjonsloven, slik at eventuelle nødvendige tilpasninger til nytt regelverk kan reguleres der. Flertallet minner videre om at ordninger med gjeldsinformasjon er opprettet i en rekke EU-land, deriblant Sverige.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å innføre et rentetak og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.

Forslag 2

Gjeldsinformasjonsloven § 1 skal lyde:
§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv registrering og utlevering av gjeldsopplysninger for å bidra til bedre kredittvurderinger, gi enkeltpersoner oversikt over egen gjeld og forebygge gjeldsproblemer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme et lovforslag som er innrettet mot en portalbasert tjeneste.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 4

Gjeldsinformasjonsloven § 12 første ledd bokstav b skal lyde:

kommune, i forbindelse med behandling av søknad om startlån eller søknad om endring av vilkår for innvilget startlån samt individuell økonomisk rådgivning.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

A.

vedtak til lov

om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner (gjeldsinformasjonsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv registrering og utlevering av gjeldsopplysninger for å bidra til bedre kredittvurderinger og forebygge gjeldsproblemer blant enkeltpersoner.

§ 2 Definisjoner

I denne lov menes med:

- gjeldsinformasjonsforetak: foretak med tillatelse etter loven her til å motta, innhente, registrere og utlevere gjeldsopplysninger,
- finansforetak: foretak som nevnt i finansforetaksloven § 1-3. Dette gjelder også utenlandske finansforetak som driver virksomhet gjennom filial i Norge, eller ved grensekryssende virksomhet, jf. finansforetaksloven § 1-2 annet ledd,
- kredittopplysningsforetak: foretak med tillatelse til å drive kredittopplysningsvirksomhet, jf. personopplysningsloven § 3 fjerde ledd,
- gjeldsopplysning: opplysning om en enkeltpersons gjeld eller ubenyttet kredittramme, som ikke er sikret ved registrert panterett i formuesgode som tilhører vedkommende. Departementet kan i forskrift bestemme at gjeldsopplysning også skal omfatte pantesikret gjeld,
- kredittopplysning: meddelelse som belyser kredittverdighet eller økonomisk vederheftighet,
- kreditscore: en matematisk beregnet poengsum eller kode som beskriver en enkeltpersons risikoprofil som kredittkunde, og som brukes av kredittopplysningsforetak og finansforetak til å bedømme kredittverdighet.

Kapittel 2 Vilkår og tillatelser

§ 3 Vilkår for å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak

Virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak kan bare drives av foretak med tillatelse fra departementet.

Tillatelse kan bare gis dersom:

- foretakets eiere er egnet til å sikre en god, effektiv og forsvarlig forvaltning av foretaket,
- foretaket kan dokumentere evne til sikker, ordnet og effektiv utlevering og eventuell registrering av gjeldsopplysninger, og
- foretaket er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap og oppfyller de krav som stil-

les i aksjeloven eller allmennaksjeloven, i tillegg til kravene som følger av eller er gitt i medhold av loven her.

Ved vurderingen av om foretakets eiere er egnet etter annet ledd bokstav a, skal det særlig legges vekt på eiernes alminnelige omdømme, faglige kompetanse, tidligere handlemåte, tilgjengelige økonomiske ressurser, hensynet til forsvarlig virksomhet samt muligheten til å utøve et effektivt tilsyn.

Det kan settes vilkår for tillatelsen.

§ 4 *Søknad om tillatelse*

Søknad om tillatelse til å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak skal inneholde de opplysninger som er av betydning for behandling av søknaden, og som viser at de lov- og forskriftsfestede kravene er oppfylt.

Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren snarest mulig og senest innen seks måneder etter at søknaden er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendige for behandling av søknaden, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger er mottatt.

§ 5 *Endring og tilbakekall av tillatelse*

Departementet kan endre, sette nye vilkår for eller tilbakekalle tillatelsen til å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak dersom gjeldsinformasjonsforetaket:

- ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder etter at tillatelsen ble gitt, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen, eller har opphørt å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak i mer enn seks måneder,
- har fått tillatelsen ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
- foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, eller
- ikke etterkommer pålegg gitt av Finanstilsynet.

§ 6 *Styre og ledelse*

Gjeldsinformasjonsforetak skal ha daglig leder og et styre med minst tre medlemmer. Daglig leder eller annen ansatt kan ikke være medlem av styret.

Styremedlemmer, daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten i et gjeldsinformasjonsforetak, skal ha relevante kvalifikasjoner og yrkeserfaring og skal ikke ha utvist adferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte.

Personer som nevnt i annet ledd skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

Gjeldsinformasjonsforetak skal gi Finanstilsynet melding ved endring av styrets sammensetning og ved skifte av daglig leder eller andre personer som

faktisk deltar i ledelsen av virksomheten. Meldingen skal så vidt mulig gis på forhånd og må inneholde nødvendige opplysninger om kvalifikasjoner, yrkeserfaring,andel samt verv eller stilling i annen virksomhet. Finanstilsynet kan gi pålegg om at endringen ikke skal iverksettes dersom endringen antas å medføre at kravene i annet ledd ikke oppfylles.

§ 7 *Vedtekter*

Gjeldsinformasjonsforetakets vedtekter og endringer i disse skal godkjennes av departementet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vedtektenes innhold.

§ 8 *Internkontroll*

Styret skal fastsette retningslinjer for internkontroll og kontrollere at internkontrollen etableres, gjennomføres og dokumenteres på en forsvarlig måte i samsvar med styrets retningslinjer og pålegg. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om internkontroll.

Daglig leder skal sørge for at internkontroll etableres og gjennomføres i henhold til lov og forskrifter. Det samme gjelder for styrets vedtatte retningslinjer og pålegg.

Gjeldsinformasjonsforetak kan anvende underleverandører i virksomheten.

§ 9 *Virksomhetsbegrensning*

Gjeldsinformasjonsforetak kan motta, innhente, registrere og utlevere gjeldsopplysninger. Annen konsesjonspliktig virksomhet skal drives i eget foretak.

Ut over virksomhet som nevnt i første ledd første punktum, kan gjeldsinformasjonsforetak bare drive annen virksomhet som har direkte sammenheng med gjeldsinformasjonsvirksomheten, og som ikke er egnet til å svekke tilliten til foretakets integritet og uavhengighet. Gjeldsinformasjonsforetak må rapportere til Finanstilsynet og departementet hvis det driver slik annen virksomhet.

Gjeldsinformasjonsforetak kan ikke motta, innhente, registrere eller utlevere andre kredittopplysninger enn gjeldsopplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler og treffe enkeltvedtak om hva slags virksomhet gjeldsinformasjonsforetak kan drive.

Kapittel 3 Mottak og utlevering av gjeldsopplysninger

§ 10 Finansforetaks plikt til å gjøre gjeldsopplysninger tilgjengelige

Finansforetak skal rapportere eller på annen måte gjøre gjeldsopplysninger, jf. § 2 bokstav d, tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapportering og annen tilgjengeliggjøring av gjeldsopplysninger, herunder om tekniske forhold, opplysningenes detaljeringsgrad og rapporteringshyppighet.

§ 11 Gjeldsinformasjonsforetaks tilretteleggings- og registreringsplikt

Gjeldsinformasjonsforetak skal legge til rette for at rapportering eller annen tilgjengeliggjøring av gjeldsopplysninger fra finansforetak etter § 10 kan skje på en hensiktsmessig måte.

Gjeldsinformasjonsforetak som etablerer register, skal registrere gjeldsopplysninger når disse mottas.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilretteleggings- og registreringsplikten.

§ 12 Utlevering av gjeldsopplysninger fra gjeldsinformasjonsforetak

Gjeldsinformasjonsforetak kan utlevere gjeldsopplysninger til:

- a) finansforetak, Husbanken og Statens pensjonskasse, når disse skal foreta kredittvurdering i forbindelse med en konkret kredittsøknad eller søknad om endring av vilkår på en løpende kreditt,
- b) kommune, i forbindelse med behandling av søknad om startlån eller søknad om endring av vilkår for innvilget startlån,
- c) kredittopplysningsforetak, når disse etter forespørsel fra kredittyttere som nevnt i bokstav a og b skal foreta kredittvurdering, eller når disse skal utarbeide kredittscore etter forespørsel fra noen som har saklig behov for å innhente kredittopplysninger, jf. personopplysningsloven § 3 fjerde ledd, og
- d) den opplysningen gjelder.

Gjeldsopplysninger som er nødvendige for utarbeidelse av kredittscoremodeller, kan utleveres til finansforetak og kredittopplysningsforetak.

Gjeldsopplysninger kan også utleveres til mottakere som nevnt i første ledd bokstav a og b i forbindelse med kontroll ved utbetaling av innvilget kreditt.

Norges Bank, Finanstilsynet og Statistisk sentralbyrå kan kreve utlevert gjeldsopplysninger for analyse-, overvåknings- og statistikkformål. Annen offentlig

myndighet kan få utlevert gjeldsopplysninger når det er særskilt hjemmel for det.

Gjeldsopplysninger kan utleveres til forskningsformål. Verdipapirregisterloven § 8-3 gjelder tilsvarende.

Den som i medhold av første til femte ledd har mottatt gjeldsopplysninger fra et gjeldsinformasjonsforetak, kan ikke gi opplysningene videre til andre. For finansforetak og kredittopplysningsforetak gjelder dette også overfor andre foretak i samme konsern. Unntak gjelder for kredittopplysningsforetak etter § 13 samt ved krav om innsyn fra den opplysningen gjelder.

Gjeldsopplysninger kan bare utleveres skriftlig, enten elektronisk eller papirbasert.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler eller treffe enkeltvedtak om utlevering av gjeldsopplysninger fra gjeldsinformasjonsforetak, herunder om utlevering av gjeldsopplysninger for utarbeidelse av kredittscoremodeller.

§ 13 Utlevering av gjeldsopplysninger og kredittscore fra kredittopplysningsforetak

Kredittopplysningsforetak kan utlevere gjeldsopplysninger til kredittyttere som nevnt i § 12 første ledd bokstav a og b når kredittopplysningsforetak etter forespørsel fra disse skal foreta kredittvurdering i forbindelse med en konkret kredittsøknad eller søknad om endring av vilkår på en løpende kreditt, samt til den opplysningen gjelder.

Kredittopplysningsforetak kan også utlevere opplysning om kredittscore hvor gjeldsopplysninger inngår i beregningsgrunnlaget, til den som har saklig behov for opplysningen, jf. personopplysningsloven § 3 fjerde ledd. Selve gjeldsopplysningen kan ikke utleveres.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om kredittopplysningsforetaks adgang til utlevering av gjeldsopplysninger og kredittscore.

§ 14 Gjeldsinformasjonsforetaks rett til vederlag for utleverte opplysninger

Gjeldsinformasjonsforetak kan kreve vederlag for utlevering av gjeldsopplysninger. Dette gjelder ikke for opplysninger som offentlige myndigheter har krav på i henhold til lov eller forskrift, eller ved krav om innsyn fra den opplysningen gjelder.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vederlag for tjenester som ytes av gjeldsinformasjonsforetak.

§ 15 Sletting av gjeldsopplysninger

Gjeldsinformasjonsforetak som etablerer et register, skal slette gjeldsopplysninger fra registeret når gjelden er innfridd og eventuell kredittramme er avviklet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om sletting av gjeldsopplysninger.

Kapittel 4 Tilsyn, taushetsplikt og straff mv.

§ 16 Tilsyn, forholdet til tilsynsmyndigheten

Gjeldsinformasjonsforetak er underlagt tilsyn av Finanstilsynet etter finanstilsynsloven.

Gjeldsinformasjonsforetak og den som handler på vegne av foretaket, har plikt til å gi de opplysninger som Finanstilsynet krever om forhold som angår foretakets virksomhet, samt til å fremvise og utlevere til Finanstilsynet dokumentasjon som angår virksomheten.

Finanstilsynet kan gi pålegg om retting dersom gjeldsinformasjonsforetak opptrer i strid med lov, bestemmelser gitt med hjemmel i lov eller egne regler og forretningsvilkår. Det samme gjelder for den som handler på vegne av foretaket. Finanstilsynet kan også gi pålegg om retting dersom foretakets ledelse eller styremedlemmer ikke oppfyller kravene til kvalifikasjoner og egnethet i § 6.

Styret og daglig leder i gjeldsinformasjonsforetak har plikt til å melde fra til Finanstilsynet dersom det fattes vedtak om avvikling av foretaket, eller det oppstår fare for at foretaket ikke vil være i stand til å utføre konsesjonspliktige funksjoner.

§ 17 Taushetsplikt

Tillitsvalgte, ansatte og revisor i gjeldsinformasjonsforetak har taushetsplikt om det som de i sitt arbeid får vite om noens gjeldsforhold eller forretningsmessige eller personlige forhold, med mindre noe annet følger av lov. Det samme gjelder andre som utfører arbeid eller oppdrag på vegne av gjeldsinformasjonsforetak. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten, oppdraget eller vervet.

For opplysninger til bruk i forskning og forskeres taushetsplikt gjelder verdipapirregisterloven §§ 8-3 og 8-4 tilsvarende.

§ 18 Straff

Tillitsvalgte og ansatte i gjeldsinformasjonsforetak som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmel-

sene i § 16 fjerde ledd, straffes med bøter eller med fengsel i inntil seks måneder.

Overtredelse av § 17 om taushetsplikt straffes etter straffeloven § 209.

§ 19 Forholdet til regelverket om personopplysninger

Personopplysningsloven gjelder så langt ikke annet følger av denne loven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forholdet til regelverket om personopplysninger.

Kapittel 5 Ikrafttredelse mv.

§ 20 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 21 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern skal § 16-2 nytt fjerde ledd lyde:

(4) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for utlevering av gjeldsopplysninger i henhold til gjeldsinformasjonsloven.

Nåværende fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

2. I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner skal § 4-7 tredje ledd lyde:

Om gjennomføringen av verdsettingen gjelder for øvrig tvangsfullbyrdelsesloven § 9-7 tredje og fjerde ledd.

B.

Stortinget ber regjeringen evaluere ordningen med nasjonal gjeldsinformasjon og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette senest to år etter at valgt system er opprettet.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 30. mai 2017

Svein Harberg

leder

Hege Haukeland Liadal

ordfører

